

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

Markkinavalvontaviranomaisten tehtävät jakautuvat liian monelle eri toimijalle ja osalla toimijoista ei ole riittävää osaamista arvioida tekoälytekniikoita. Tämän ne ovat todenneet syksyn aikana kansallisen toimeenpanon työryhmän eri pöytäkirjojen mukaan. Osa näkee myös uhkia rekrytoinneissa, jotta edes minimikyvykyys ja -palvelut olisi mahdollista tuottaa. Näistä resurssi- ja osaamisuhista huolimatta, esitetyt toimijat eivät ehdota itselleen mahdollisuutta käyttää ilmoitettuja laitoksia apunaan suuririskisten tekoälyjärjestelmien kasvavassa hyödyntämisessä (8 §).

Tietosuojavaltuutetulle keskittyy aivan liikaa tehtäviä ja eri suuririskisten tekoälypalvelujen markkinavalvontatehtäviä. Niitä tulisi jakaa enemmän muille viranomaisille, joiden osaamisalaan ne voitaisiin ohjata. Esimerkiksi jos tekoälyjärjestelmän käyttöä on tarkoitus hyödyntää tai saattaa markkinoille lääketieteellisiin tai turvallisuuteen liittyviin tarkoituksiin, niin se voidaan ohjata toiselle viranomaiselle.

Lausunnolla olevassa esityksessä (4 §) kyseisen artiklan kiellettyjen tekoälykäytänteiden valvonta esitetään vain Tietosuojaviranomaiselle. Tämä ei ole perusteltua sillä, että kielletyt tekoälykäytänteet eivät kaikilta osin kiinnity yksittäiseen toimialaan, vaan kiellettyjä käytänteitä voidaan käyttää useilla eri toimialoilla.

Jotta Tietosuojavaltuutettu voisi asiantuntevasti arvioida erityisesti lääketieteelliset käytänteet, sillä pitäisi olla alan toimintaa tuntevia asiantuntijoita käytettävissään. Koska tietosuojaviranomainen ei esitä, että sillä voisi olla apunaan myös ilmoitettuja laitoksia, niin on suuri riski, että nämä kielletyt mutta lääketieteellisen käytön sallitut käyttötapaukset eivät etene eikä niihin saada asiantuntevia tulkintoja.

Lääketieteelliseen käyttöön tarkoitetut palvelut ovat tarkoituksenmukaisempaa ohjata tässä asetuksessa suoraan Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen tehtäväksi. Tämä voi perustella myös sillä, että hyvin todennäköisesti suurin osa näistä lääketieteelliseen käyttöön tarkoitetuista palveluista ovat lääkinnällisiä laitteita.

Esitys siitä, että seuraamusmaksut eivät kosketa julkisen sektorin toimijoita, johtaa tilanteeseen, jossa yksityisen sektorin toimijat ovat sanktioinnin kohteena ja julkisen sektorin toimijat ja niiden inhouse-yrityksille ei tulisi seuraamusmaksuja. Seuraamusmaksujen kohdentaminen vain yksityissektorille vaikuttaa markkinoiden toimintaan ja yhdenvertaisuuteen.

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

Esityksessä edellytetään, että ennen suuririskisen tekoälyjärjestelmän käyttöönottoa tekoälyn käyttäjäorganisaatio laatii perusoikeusvaikutusten arvioinnin, josta säädetään tarkemmin mainitussa 27 artiklassa.

Esityksessä esitetään, että jos markkinavalvontaviranomaisella on riittävä syy katsoa, että tekoälyjärjestelmä, jonka palvelun tarjoaja on luokitellut ei-suuririskiseksi, on tosiasiallisesti suuririskinen, markkinavalvontaviranomaisen on 80 artiklan mukaan arvioitava kyseinen tekoälyjärjestelmä siten, kuin se olisi luokiteltu suuririskiseksi tekoälyjärjestelmäksi 6 artiklan 3 kohdassa ja komission suuntaviivoissa vahvistettujen edellytysten mukaisesti.

Markkinavalvontaviranomaisen on tällöin ilman aiheutonta viivytystä vaadittava asianomaista tarjoajaa toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet tekoälyjärjestelmän saattamiseksi tässä asetuksessa säädettyjen vaatimusten ja velvoitteiden mukaiseksi sekä toteuttamaan asianmukaiset korjaavat toimet markkinavalvontaviranomaisen mahdollisesti asettaman määräajan kuluessa. Jos markkinavalvontaviranomainen toteaa tämän artiklan 1 kohdan mukaisen arvioinnin aikana, että tarjoaja on luokitellut tekoälyjärjestelmän virheellisesti ei-suuririskiseksi III luvun 2 jakson vaatimusten soveltamisen kiertämiseksi, tarjoajalle on määrättävä sakkoja 99 artiklan mukaisesti.

15 työpäivän kuluessa toteutettava asianmukaisten korjaavien toimienpiteiden aikavaade tarkoittaa käytännössä suuririskisen tekoälypalvelun poistamista käytöstä, koska palvelun dokumentointi vaaditun laatujärjestelmän mukaisesti, ilmoitetun laitoksen vaatimusten mukaisuuden tarkistaminen ja CE-merkintä ja rekisteröinti vie useita kuukausia, jopa useita vuosia.

Lääkintälaitteiden valmistamista koskeva MDR:n säädöksen mukaan lääkintälaitteet luokitellaan 4 eri luokkaan. Käytäntö on osoittanut, että eri jäsenvaltioissa tulkitaan eri tavoin eri luokkiin meneviä lääkintälaitteita ja -ohjelmistoja. Koska mm. henkilötietojärjestelmien tietojärjestelmätoimittajat ovat kansainvälisiä palvelun tarjoajia niin em. vastaavissa tilanteissa voi syntyä tulkintaeroja eri jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisten kesken. Suuririskisten tekoälyjärjestelmien osalta linjaukset tulisi tehdä EU:n tekoälytoimisto ja se koskisi kaikki jäsenvaltioita. Kansallinen tulkinta asettaa eri jäsenvaltiot eriarvoiseen asemaan ja aiheuttaa markkinoille tarjottavien tekoälypalveluiden osalta turhaa variaatiota.

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

Tekoälyasetuksen mukaan suuririskisiin tekoälyjärjestelmiin kuuluvat käytännössä ne henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät, joissa on työntekijöihin liittyviä tekoälypohjaisia profilointiominaisuuksia. Tällaisia teknologioita on jo tarjolla ja niiden käyttö lisääntynee, koska juuri hallinnollista työtä halutaan siirtää tekoälyavusteiseksi. Täten varautumisessa tekoälyn käyttöön on laadittu erittäin suppeasti ja ilman markkinatilanteen selvittämistä.

Lausuntonne koskien pykälä

Keskeiset huolenaiheemme liittyvät pykälisiin 4, 8-12 ja 15-20.

Niiden osalta epäkohtia olemme perustelleet em. pykälisiin liittyen lausunnon eri kohdissa.

Muut kommentit HE -luonnoksesta

Perusteluosiossa on puutteita, jotka liittyvät kapeaan markkinatuntemukseen.

Suppea ja kapea-alaisen markkinatuntemus johtanee siihen, että mm. tietosuojavaltuutetun resurssit eivät riitä vastaamaan kysyntään ja ratkaisuja joudutaan odottamaan markkinoiden kannalta liian kauan. Tältä osin olisi syytä harkita myös ilmoitettujen laitosten käyttöä.

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Ei kommentoitavaa

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoälyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

Ei kommentoitavaa

Pauve Outi
Coroi Oy